

TERMENE DE PRESCRIȚIE ȘI TERMENE DE DECĂDERE ÎN ACȚIUNILE PRIVIND RĂSPUNDEREA SUBSIDIARĂ A MEMBRILOR ORGANELOR DE CONDUCERE A DEBITORULUI INSOLVABIL

CZU: 347.427(478)

DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.10722267>

FANARI Svetlana,

Doctorandă

ORCID: 0009-0005-3416-1974

Universitatea de Stat din Moldova

Școala doctorală științe juridice

The inability to pay or overindebtedness of a person entering insolvency proceedings creates a clear presumption of insufficiency of assets in the debtor's estate for the payment of creditors, as well as for the expenses resulting from the conduct of legal procedures. With the entry into force of Insolvency Law No. 149 of June 29, 2012 [1], the legislator has provided several mechanisms for transferring the obligation to discharge the obligations of an insolvent debtor to individuals who are members of the management bodies of the insolvent debtor. After almost 10 years of applying the law regarding subsidiary liability, there has been a 180-degree change in terms of the time limits of liability and the subjects entitled to subsidiary liability for the members of the management bodies. What are those novelties that have emerged in legislation, and how are the prescription periods correctly applied in relation to the new time limits of forfeiture that have appeared in the current legislation?

Keywords: *inability to pay, overindebtedness, insolvency proceedings transferring the obligation limits of liability members of the management bodies.*

Incapacitatea de plată sau supraîndatorarea celui care ajunge în procedura de insolabilitate creează prezumția evidentă a insuficienței bunurilor în masa debitoare pentru achitarea creditorilor, dar și a cheltuielilor care rezultă din desfășurarea procedurilor legale. Odată cu intrarea în vigoare a Legii insolabilității nr. 149 din 29.06.2012 [1] legiuitorul a prevăzut câteva mecanisme de a trece obligația de stingere a obligațiilor debitorului insolubil pe persoanele fizice, membre a organelor de conducere a debitorului insolubil. După aproape 10 ani de aplicare a legii în partea răspunderii subsidiare avem o schimbare la 180 grade în ceea ce privește limitele temporale a răspunderii și subiecții cu drept de urmărire subsidiară a membrilor organelor de conducere. Care sunt acele inovații ce au apărut în legislație și cum se aplică corect termenele de prescripție în raport cu termenele de decădere noi apărute în legislația actuală.

Reieșind din formula actuală a textului legii există patru modalități distincte care se referă la trecerea obligațiilor debitorului insolubil/masei debitoare pe seama persoanelor fizice afiliate debitorului:

- Trecerea cheltuielilor procesului suportate la etapa perioadei de observație, care reieșind din prevederile art. 32 alin (2) al Legii insolabilității, presupune situația în care în patrimoniul debitorului nu există bunuri ori acestea sînt insuficiente pentru a se acoperi cheltuielile procesului de insolabilitate, remunerarea administratorului provizoriu și acoperirea cheltuielilor

efectuate de acesta în perioada de observare a debitorului le suportă membrii organelor de conducere și asociații, acționarii sau membrii debitorului, în mod solidar.

- Trecerea cheltuielilor procesului suportate la etapele ulterioare perioadei de observație, care reieșind din prevederile art. 70 alin (13) al Legii insolvenței, presupune situația în care se constată că debitorul nu dispune de bunuri sau că bunurile lui nu pot acoperi cheltuielile procedurii de insolvență sau ale procedurii falimentului, achitarea onorariului fix administratorului/lichidatorului, precum și compensarea cheltuielilor aferente se trec în mod solidar, prin încheiere judecătorească, în obligația organelor de conducere ale debitorului consemnate la art.247 Legea insolvenței.

- Trecerea obligațiilor debitorului insolvent în contul membrilor organelor de conducere, care reieșind din prevederile art. 159 alin (4) Legea insolvenței, presupune situația în care, la distribuția finală, se constată că bunurile care alcătuiesc masa debitoare nu sînt suficiente pentru plata creanțelor înregistrate în tabelul definitiv consolidat, instanța de insolvență va autoriza, în mărimea creanțelor neacoperite, executarea silită din bunurile, inclusiv din mijloacele bănești în numerar și fără numerar, în monedă națională sau în valută străină, ale membrilor organelor de conducere ale debitorului declarate culpabile de neîndeplinirea obligațiilor de depunere a cererii introductive prevăzute la art.14 și art.248 și, după caz, din patrimoniul asociațiilor (membrilor, acționarilor) cărora le-ar fi imputabilă apariția stării de insolvență a debitorului, pronunțînd o încheiere definitivă executorie, care va fi pusă în executare de către administrator/lichidator, prin executor judecătoresc.

- Trecerea obligațiilor debitorului insolvent în contul membrilor organelor de conducere, care reieșind din prevederile art. 248 alin (1), presupune că pentru cauzarea insolvenței prin acțiunile prevăzute de lege, instanța de insolvență, la cererea administratorului insolvenței sau lichidatorului, a comitetului creditorilor sau a oricărui creditor care are interes legitim, poate dispune ca o parte din datoriile debitorului insolvent să fie suportate de membrii organelor lui de conducere și/sau de supraveghere, precum și de orice altă persoană.

Observăm că în toate situațiile enumerate răspunderea pentru datoriile debitorului insolvent sunt trecute pe seama persoanelor fizice afiliate debitorului, în primele două cazuri doar cele care se referă la cheltuielile procesului de insolvență, iar în ultimele două se referăm la creanțele tuturor creditorilor. Însă, un aspect aparte ce urmează a fi evidențiat este faptul că pentru ultimele două situații legiuitorul operează cu ”vinovăția” persoanelor afiliate indicînd drept temei pentru atragerea la răspunderea subsidiară culpabilitatea acestora în raport cu intrarea debitorului în stare de insolvență. Nu în ultimul rînd, este necesar a indica asupra faptului că doar în ultimul caz legiuitor stabilește un cerc larg de persoane ce au dreptul de a cere aplicarea răspunderii subsidiare, prin urmare declanșarea unui proces în care să fie demonstrat pe deoparte vinovăția persoanelor, iar pe de altă parte suma obligațiilor ce urmează a fi trecute pe aceștia.

Începînd cu 14.09.2020, intră în vigoare noua redacție a art. 248 Legea insolvenței [2], care afectează în special dreptul și termenele aplicabile în procedura de insolvență pentru apărarea drepturilor creditorilor prin înaintarea propriilor cereri de atragere la răspundere subsidiară, cercul participanților fiind mărit inclusiv cu creditorii debitorului insolvent. În redacția anterioară termenul pentru înaintarea cererilor în temeiul art. 248 Legea insolvenței era compus din 2 termene distincte deopotrivă aplicabile și era expus în următoarea redacție: ”Mă-

sura prevăzută la alin.(1) se prescrie în termen de 3 ani de la data la care a fost cunoscută sau trebuia să fie cunoscută persoana care a cauzat starea de insolvabilitate, dar nu mai devreme de 2 ani de la data hotărârii de intentare a procedurii de insolvabilitate.” În acest sens observăm două termene deopotrivă aplicabile, pe deoparte termenul de 3 ani pentru înaintare acțiune, iar pe de altă parte un termen de 2 ani pentru limitarea temporală a acțiunii de către deponent. Dacă termenul de 3 ani poate fi interpretat în sensul aplicării, adică în sensul unui termen clasic de prescripție, care începe a curge de la data când persoana a cunoscut sau trebuia să cunoască despre starea de insolvabilitate, atunci termenul de 2 ani trezește mai multe semne de întrebare. Aparent acesta se aseamănă cu un termen de decădere care limitează în timp exercitarea dreptului fără posibilitatea de repunere. Dar ce ne spune într-adevăr legiuitorul? Din interpretarea sistemică a normei rezultă că acțiunea privind atragerea la răspunderea subsidiară se prescrie în termen de 3 ani de la data aflării de persoana vinovată însă nu poate fi exercitată mai devreme de 2 ani de la data intentării procedurii de insolvabilitate, ceea ce înseamnă că teoretic dacă termenul de 3 ani expiră pînă la data expirării a 2 ani de la data intentării procesului, persoana oricum poate adresa o asemenea cerere de atragere la răspundere subsidiară. Mai mult formularea termenului de 2 ani în varianta anterioară a art. 248 Legea insolvenței determină că termenul dat nu limitează acțiunea după expirarea acestuia, dar este un termen prohibitiv în interiorul căruia nu poate fi săvîrșită acțiunea, ceea ce este departe de esența unui termen de decădere.

Anterior, începînd cu 01 martie 2019, intră în vigoare o nouă redacție a Codului Civil al RM [3], care reglementează destul de minuțios aplicarea termenelor de decădere. Reieșind din art. 409 Cod Civil al RM, prin lege sau prin voința părților se pot stabili termene de decădere pentru exercitarea unui drept subiectiv sau încheierea unui act juridic. Mai mult, dacă din lege sau din convenția părților nu rezultă în mod neîndoielnic că un anumit termen este de prescripție extinctivă, termenul se consideră termen de decădere. Iar reieșind din prevederile art. 410 Cod civil, termenele de decădere nu sînt supuse suspendării, întreruperii și repunerii în termen, dacă prin lege nu se dispune altfel.

După 14 septembrie 2020, aliniatul 5 al art. 248 obține o nouă redacție, după cum urmează, termenul de prescripție pentru acțiunea prevăzută la alin.(1) este de 3 ani. Termenul începe să curgă de la data în care a fost cunoscută sau trebuia să fie cunoscută persoana care a cauzat insolvabilitatea, dar nu mai tîrziu de 2 ani de la data hotărârii de intentare a procedurii de insolvabilitate. Observăm o schimbare radicală în privința termenului de 2 ani și anume faptul că acesta stabilește deja limite temporale clare în ceea ce privește începutul termenului de 2 ani, iar sfîrșitul acestuia decede persoana de dreptul de a exercita acțiunea în răspunderea subsidiară. Reieșind din situația creată pe deoparte s-a creat o certitudine clară privind faptul că termenul de 2 ani este un termen de decădere, dar au rămas fără răspuns o serie de întrebări referitor la exercitarea dreptului de subiecții noi introduși – creditorii, inclusiv aplicarea termenilor în cazul în care termenul început după legea veche nu a expirat. O situație destul de problematică rămîne a fi a creditorilor care la momentul zilei de 14.09.2020, au obținut dreptul de a depune cerere privind răspunderea subsidiară, dar termenul de 2 ani de la intentarea procesului deja a expirat. În opinia subsemnatei soluția de a lipsi creditorii de dreptul de exercitare este o sancțiune prea gravă și intră în contradicție cu momentul apariției dreptului creditorilor de a înainta cerere conform art. 248 Legea insolvenței pe de o parte, iar pe de altă parte cu regulile aplicării legii noi asupra termenilor de prescripție expirate la momentul intrării în vigoare a acesteia.

Ce înseamnă momentul apariției dreptului la acțiune? Articolul 395 Cod Civil redacția nouă și art. 272 Cod Civil în redacția veche, prevede aceeași regulă - momentul apariției este data când persoana a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului. Prin urmare concluzionăm:

- a) Legea trebuie să recunoască persoanei existența dreptului;
- b) Termenul începe a curge inclusiv din momentul când persoana trebuia să afle, chiar dacă pretinde că nu a aflat de încălcare;

Așa cum am menționat, în 14.09.2020 intră în vigoare Legea nr. 141 din 16.07.2022 privind modificarea Legii insolvenței, care pe lângă alte modificări duce conform p. 86 la: ”apariția dreptului creditorilor de a cerere răspunderea subsidiară modificând în acest sens alin 1 a art. 248 LI”. Tot la acea data intră în vigoare aliniatul 5 în redacție modificată care indică – momentul începerii curgerii a 3 ani pentru dreptului creditorilor și anume - data în care a fost cunoscută sau trebuia să fie cunoscută persoana care a cauzat insolvența. Prin urmare nu poate începe termenul pentru apărarea dreptului, dacă acesta nici nu este oferit de lege persoanei. Până la data de 14.09.2020 nu putem vorbi categoric despre vreun termen aplicabil față de creditori pe așa fel de acțiuni.

În același timp urmează să accentuăm și asupra a 2 aspecte importante ce influențează momentul de început a calculării termenului pentru creditor, și anume momentul validării creditorului și existența valorificării masei debitoare și distribuirii produsului acesteia. În privința momentului privind existența masei debitoare și valorificarea acesteia putem avea 2 situații:

- a) Declararea companiei insolvente și falimentul simplificat în legătură cu lipsa masei debitoare – este evident că creditorul trebuie să își dea seama încă de la raportul administratorului provizoriu că urmează a cerere răspunderea subsidiară, or bunuri nu sunt;
- b) Declararea companiei insolvente în cazul în care are bunuri care pot fi valorificate. De când

creditorul trebuie să înțeleagă că creanța nu îi va fi stinsă și urmează a o cere subsidiar:- de la raportul administratorului insolvenței pentru adunarea de raportare; sau - de la finalizarea valorificării masei debitoare și constatării lipsei de bunuri pentru creanța sa;

În ceea ce privește partea a doua a alin. 5 art. 248 LI, care instituie termenul de 2 ani, concluzionăm asupra inaplicabilității acestuia față de creditor deoarece, în primul rând nu poate fi impusă în sarcina creditorului a cărui drept a apărut abia în septembrie 2020, expirarea unui termen de decădere stins cu mult înaintea dreptului, or în cazul dat legea nu își are sens, oferind un drept imposibil de aplicat, ceea ce este exclus și contravine accesului la justiție. Iar în al doilea rând, sunt relevante prevederile legale referitoare la aplicarea termenelor de prescripție în caz de modificare a legii. Conform art. 7 alin (7) Cod civil al RM, dacă termenul de prescripție prevăzut de legea nouă este mai scurt decât cel prevăzut de legea veche, atunci, începând cu data intrării în vigoare a legii noi, începe să curgă un nou termen de prescripție în condițiile legii noi. În acest caz, termenul curs anterior nu se ia în cont. Astfel pentru termenele instituie după 14.09.2020, în cazul proceselor intentate până la 2 ani și mai mult de la acest termen, persoanei i se oferă un termen mult mai scurt de decădere. Legiuitorul în cazul dat protejează beneficiarul dreptului conform legii noi, și declară începutul unui nou termen de la data intrării în vigoare a legii. Altfel spus termenul de 2 ani nu putea fi expirat, căci odată cu 14.09.2022, pentru creditori a început un nou termen de decădere de 2 ani.

Referințe:

1. Legea insolvenței nr. 149 din 29.06.2012 în Monitorul Oficial nr.193-197 art.663 din 14.09.2012;
2. Legea pentru modificarea Legii insolvenței nr. 149/2012, nr. 141 din 16.07.2020, în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 205-211 art. 456 din 14.08.2020
3. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 06.06.2002, Republicat: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.66-75 art.132 din 01.03.2019.